

11.03.25

8-А-Б клас

Історія України

Вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Воєнно-політичні події 1654-1657 рр.

Мета: розповісти про перебіг воєнних дій у 1654—1655 рр.; пояснити, як і чому відбулася зміна зовнішньополітичних орієнтирів Б. Хмельницького; охарактеризувати дії українського війська в Польщі в 1657 р.; дати оцінку Б. Хмельницькому як особистості, політику й полководцю; удосконалювати набуті вміння і навички; виховувати почуття поваги до історичного минулого Батьківщини.

Актуалізація опорних знань

Експрес-опитування

- Як змінилося становище Української козацької держави після Переяславського договору?
- В чому, на вашу думку, права України були обмежені?
- Як би ви визначили суть українсько-російського договору?
- Як ви вважаєте, чому виникли такі зовсім різні точки зору щодо Переяславської ради?
- А яку точку зору з цього питання маєте ви? Свою відповідь обґрунтуйте.

Мотивація навчальної діяльності

Сьогодні ми дізнаємося з вами про події останнього періоду Національно визвольної війни, розглянемо причини невдач військової кампанії 1656-1657 рр., звістка про яку прискорила смерть хворого гетьмана Б. Хмельницького.

Вивчення нового матеріалу

Хронологічний ланцюжок

Основні дати: (запишіть і запам'ятайте)

1654 р., березень - Укладення козацьким посольством угоди з московським урядом. Березневі статті.

1655 р., січень – Охматівська битва.

1655 р., липень – Початок шведсько-польської війни. Воєнні дії в Померанії.

1655 р., вересень – Битва під Городком. Облога Львова.

1656 р., жовтень – Укладення союзу з трансильванським князем Юрієм II Ракоці проти Польщі.

1656 р., жовтень – Підписання між Москвою і Річчю Посполитою перемир'я у Вільні.

1656 р., листопад – Укладення антипольського союзу між Шведським королівством і Трансильванським князівством.

1656-1658 рр. – Московсько-шведська війна.

1657 р., січень-липень – Воєнні дії війська трансильванського князя Юрія (Дердя) II Ракоці та українських полків на чолі з А.Ждановичем проти Речі Посполитої.

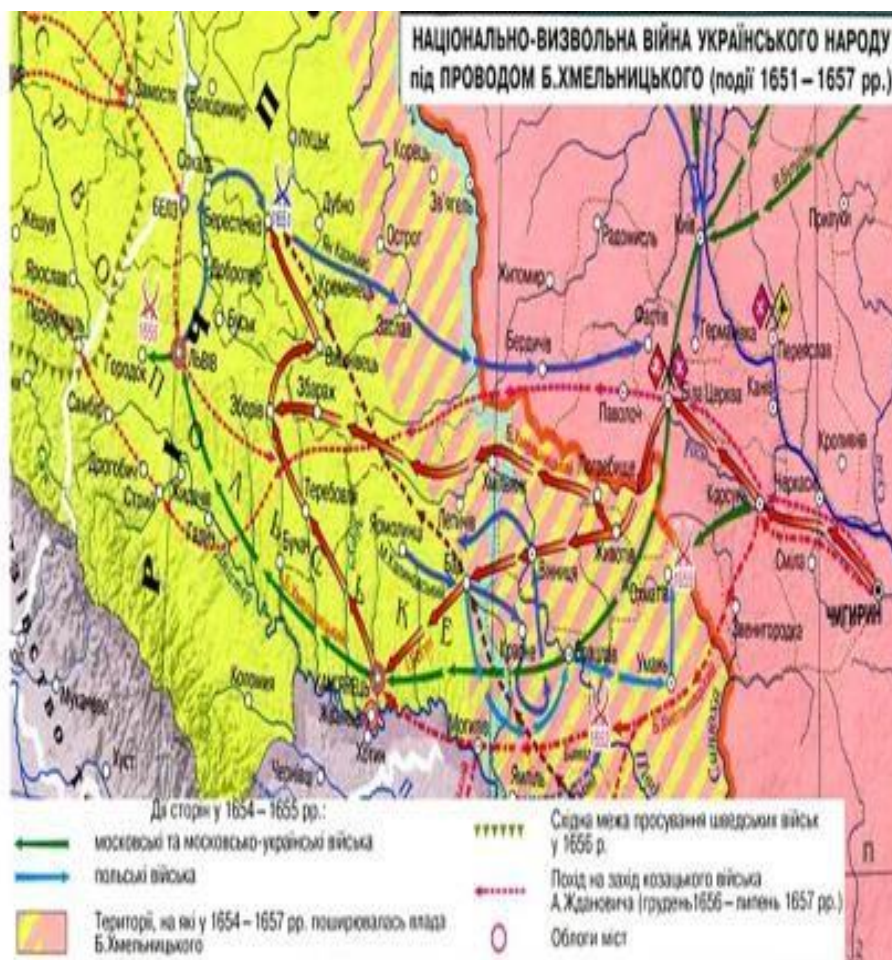
1657 р., 27 липня – Смерть гетьмана Б.Хмельницького.

1655 рік був складним як для України, так і для Польщі. Внутрішнє становище Польщі надзвичайно погіршилося. Розпочався період занепаду і розбрату, названий польськими істориками «потопом». У липні 1655 р. на територію Польщі вторглися війська Швеції — її давнього суперника у боротьбі за Балтійське узбережжя Східної Прусії. Похід шведського короля на Польщу збігся в часі з наступом україномосковських військ на територію Білорусії. Польська армія склала зброю перед шведами. Московський уряд, наляканий успіхами Швеції, пішов на примирення з Польщею та укладення на початку грудня 1656 р. перемир'я у місті Вільно.

Воєнно-політичні події 1654–1655 рр.

У січні 1655 р. відбулася битва під **Охматовим** між польсько-татарською армією та козацько-московською армією.

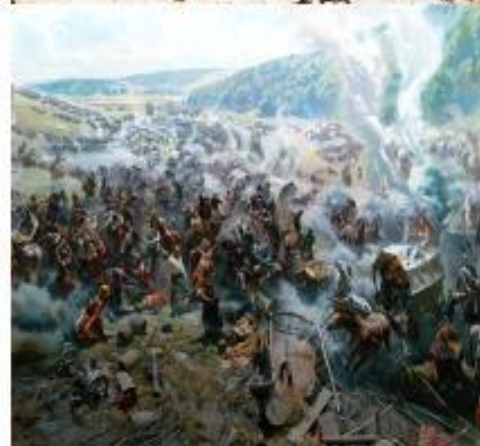
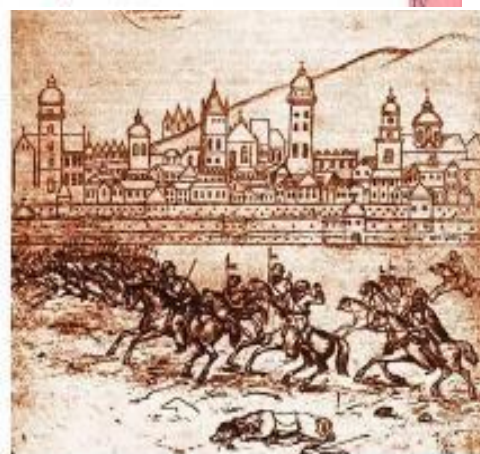
Противники билися посеред поля в лютий мороз, обидві сторони втратили до 30 тис. осіб (битва отримала назву **Дрижипольська**). Просування польсько-татарського війська вглиб українських земель було зупинено.

Воєнно-політичні події 1654–1655 рр.

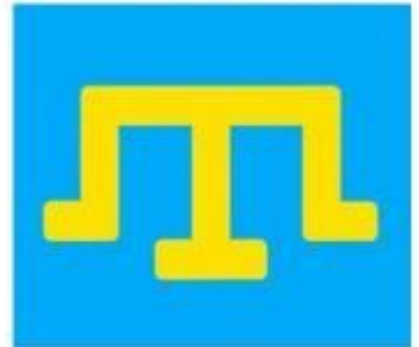
Хмельницький вирішив використати сприятливу для себе ситуацію і звільнити зпід польської влади західноукраїнські землі, 19 вересня україно-московська армія взяла в **облогу Львів**. 19 вересня 1655 р. під містечком **Городок** союзники завдали нищівної поразки польському війську. Майже вся Галичина була зайнята українсько-московськими військами.

Шведський король Карл X, чиї війська захопили Варшаву і якому поляки пообіцяли корону, почав погрожувати Війську Запорозькому війною. Ці чинники змусили гетьмана та воєвод відвести головні сили на Волинь і Поділля.

Воєнно-політичні події 1654–1655 рр.

Відступаючи, українсько-московські війська були двічі атаковані татарами, але успішно відбилися. З огляду на це, **12 листопада 1655 р.** під **Озерною** Мехмед Прей уклав угоду з Хмельницьким про невтручання Кримського ханства в боротьбу Гетьманщини та Московії з Річчю Посполитою, відновлення українсько-татарської дружби та заборону татарам чинити напади на українські й московські землі.

Хвилинка відпочинку. Гімнастика для очей

https://youtu.be/u_fLRqqJ59E?si=uANSHgRkLIGVwBpf

Робота з підручником: стор.112-113.

Віленське
перемир'я 1656 р.

- Суперечності, що загострювалися між Московською державою і Швецією через Прибалтику, призвели в травні 1656 р. до війни між ними. Вести війну на два фронти для московського уряду було обтяжливо, і він погодився на пропозицію виснаженої війною Речі Посполитої укласти перемир'я. У **серпні-жовтні 1656 р. у Вільно** відбулися московсько-польські переговори, унаслідок яких було укладено **Віленське перемир'я**.

Робота з таблицею (запишіть)

Сторони	Річ Посполита, Московська держава
Причини укладення	<ul style="list-style-type: none">✓ Бажання Московії уникнути війни на 2 fronti (проти Швеції та Речі Посполитої);✓ Прагнення Речі Посполитої підписати мирну угоду з Москвою для поновлення сил
Зміст перемир'я	<ul style="list-style-type: none">➤ Воєнні дії між Московією та Річчю Посполитою припинялися➤ Домовленість про спільні воєнні дії проти Швеції➤ Обрання московського царя на престол Речі Посполитої (після смерті Яна II Казимира)➤ Територія Гетьманщини обмежувалася Київським воєводством
Наслідки для Гетьманщини	<ul style="list-style-type: none">▪ Б. Хмельницький вбачав у перемир'ї порушення Березневих статей і нехтування інтересами Гетьманщини▪ Б. Хмельницький розпочав переговори про створення військово-політичного союзу проти Речі Посполитої зі Швецією та Трансильванією

Спільний похід трансільванських і козацьких військ проти Польщі

Відверте нехтування московською стороною інтересами Гетьманщини обурило гетьмана і старшину. В укладенні Віленського перемир'я вони вбачали порушення «Березневих статей» 1654 р.

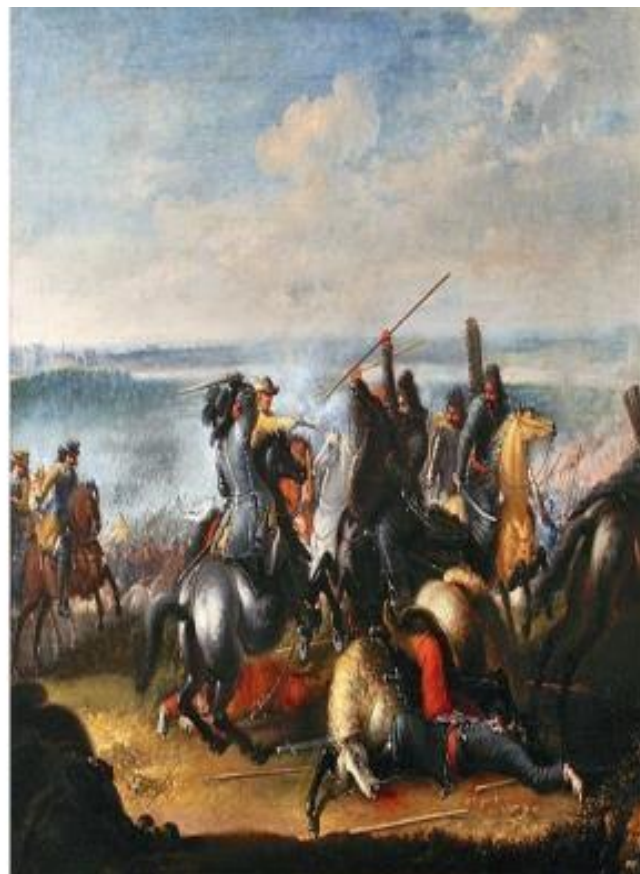
8 жовтня 1656 р. Хмельницький уклав воєннополітичний союз із Швецією та Трансильванією, спрямований проти Речі Посполитої і Кримського ханства.

У **грудні 1656 р.** в угорському місті Рандоті було підписано договір про союз між Швецією і Трансильванією. Розподіл території Речі Посполитої за його умовами передбачав перехід західноукраїнських земель до Трансильванії. **Рандотський договір** засвідчив, що трансільванський князь і шведський король, потребуючи допомоги Гетьманщини, водночас не хотіли її зміцнення за рахунок приєднання Західної України.

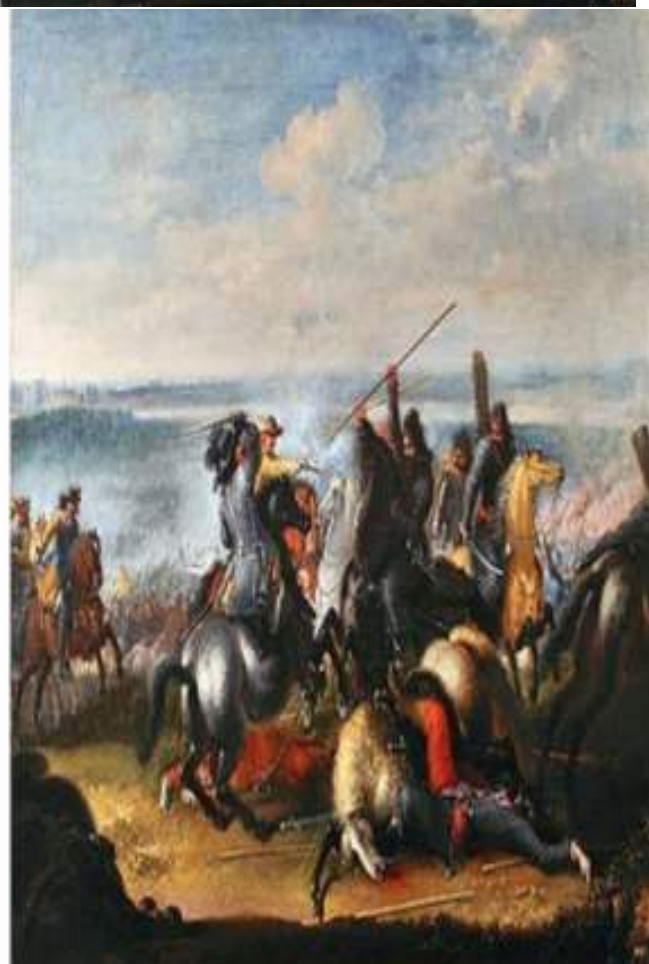
Спільний похід трансільванських і козацьких військ проти Польщі

Наприкінці грудня 1656 р. Хмельницький без відома московського уряду вирішив підтримати вторгнення в Польщу трансільванського князя **Дьєрдя II Ракоці**. Гетьман вислав йому на допомогу козацьке військо на чолі з наказним гетьманом **Антоном Ждановичем**, а згодом ще кілька полків під проводом **І. Богуна**. Загальна кількість українського війська сягала 18—20 тис. осіб. Після об'єднання за наполяганням **Карла X Густава** союзники перейшли Віслу, захопили Замостя, Люблін і рушили на **Варшаву**. 9 червня місто було здобуто.

Спільний похід трансільванських і козацьких військ проти Польщі

Наприкінці грудня 1656 р. Хмельницький без відома московського уряду вирішив підтримати вторгнення в Польщу трансільванського князя **Дьєрдя II Ракоці**. Гетьман вислав йому на допомогу козацьке військо на чолі з наказним гетьманом **Антоном Ждановичем**, а згодом ще кілька полків під проводом **І. Богуна**. Загальна кількість українського війська сягала 18—20 тис. осіб. Після об'єднання за наполяганням **Карла X Густава** союзники перейшли Віслу, захопили Замостя, Люблін і рушили на **Варшаву**. 9 червня місто було здобуто.

Підсумки подій 1654-1657 рр.

- Военна кампанія 1654—1655 рр. була дуже важкою для української армії. Її перебіг поглибив переконаність Хмельницького в тому, що жоден із його союзників не бажає зміцнення Української гетьманської держави.
- Укладення польсько-московської Віленської угоди спонукало Хмельницького до спроби зміни напрямки зовнішньої політики.
- Поразка трансільвансько-українського походу 1657 р. унеможливила здійснення плану гетьмана об'єднати українські землі в межах однієї держави.
- Історичне значення діяльності Б. Хмельницького, попри допущені ним помилки і прорахунки, важко переоцінити.

Узагальнення. Систематизація. Рефлексія.

Перегляньте відео: <https://youtu.be/m8DNj6PXsf8?si=jxN5NWfRJAaLRLHa>

Бесіда

- Що передбачала угода між Хмельницьким і кримським ханом, укладена 12 листопада 1655 р. під Озерною?
- Охарактеризуйте перебіг воєнних дій у 1654—1655 рр.
- Якими були умови Віленського перемир'я?
- Чому Хмельницький вважав укладення Віленського перемир'я порушенням Московською державою українсько-московської угоди 1654 р.?
- У чому полягала зміна зовнішньополітичних орієнтирів Хмельницького після Віленського перемир'я?
- Як відбувався похід української армії до Польщі в 1657 р.?
- А. Жданович вирішив припинити похід до Польщі й повернутися додому?
- Коли помер Б. Хмельницький і де його було поховано?

Домашнє завдання:

- Прочитайте §17

- **Продовжуємо заповнювати таблицю "Основні події національно-визвольної війни".**

Завдання надсилайте на освітню платформу Human, або на ел. адресу nataliarzaeva5@gmail.com

Бажаю успіху у навчанні!